

RELAȚIILE REPUBLICA MOLDOVA - UNIUNEA EUROPEANĂ POST - VILNIUS 2013

RELATIONS REPUBLIC OF MOLDOVA - EUROPEAN UNION POST - VILNIUS 2013

*Svetlana CEBOTARI,
doctor habilitat, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova*

SUMMARY

During the last seven years since the signing of the Association Agreement in Vilnius 2013, the relations between the Republic of Moldova and the European Union have been sinusoidal. However, the greatest achievements in the Moldovan-European dialogue of this period remain the signing of the Association Agreement and the Agreement on the liberalization of the visa regime. This article will analyze the developments that have taken place in the relations of the Republic of Moldova with the EU since the post-Vilnius period.

Keywords: *Republic of Moldova, European Union, Association Agreement, bilateral relations, cooperation, visa liberalization.*

La un interval de șapte ani de la semnarea Acordului de Asociere de către Republica Moldova în cadrul celui de-al III-lea Summit al Parteneriatului Estic de la Vilnius, care a avut loc pe 28-29 noiembrie 2013 la Vilnius, dialogul politic dintre Republica Moldova și UE a trecut la o etapă superioară. Acordul de Asociere Republica Moldova - UE este un document ce vine să înlocuiască precedentul Acord de Parteneriat și Cooperare. Acordul de Asociere este cel mai important element al cadrului juridic al dialogului Republica Moldova - UE instituit prin Parteneriatul Estic. Progresele Republicii Moldova au fost apreciate periodic prin intermediul discursurilor oficialilor europeni, precum și prin adoptarea diverselor rezoluții [7].

Ratificarea, la 2 iulie 2014, de către Parlamentul Republicii Moldova a Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană reprezintă un pas important spre legiferarea deplină a asocierii politice și integrării economice a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. La etapa actuală, Uniunea Europeană rămâne a fi pentru Republica Moldova cel mai convingător model de dezvoltare a țărilor europene care a existat cândva. Un succes remarcabil pe calea integrării europene a Republicii Moldova l-a constituit semnarea, la 27 iunie 2014, la Bruxelles a Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. La eveniment au fost prezenți șefi de state și de guverne din cele 28 de țări-membre ale UE, care la fel și-au pus semnătura pe Acord.

Acordul de Asociere poate fi definit ca un act de înțelegere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și UE cu statele sale membre, în conformitate cu competențele lor care decurg din Tratatul privind Uniunea Europeană și din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și, după caz, de asemenea, Euratom, în conformitate cu competențele sale prevăzute de Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, pe de altă parte, ce creează un cadru juridic modern prin preluarea de componente esențiale ale acquis-ului comunitar și bazându-se pe două elemente esențiale: asocieria politică și integrarea graduală pe piața unică europeană. Acordul de Asociere nu specifică aderarea Republicii Moldova la UE, ci mai curând recunoaște aspirațiile europene ale Republicii Moldova și prevede realizarea unei serii de reforme politice, economice și sociale care vor permite o integrare graduală a țării în UE. Urmare a realizării plenare a tuturor obiectivelor stabilite, Republica Moldova va consolida instituțiile democratice și va contribui la ridicarea nivelului de viață, apropiindu-l de cel al statelor UE și, prin urmare, va exista un grad mai mare de interdependență dintre Republica Moldova și UE ce va oferi mai multe pârghii de promovare a statutului de stat candidat pentru aderare la UE. Din punct de vedere structural, Acordul de Asociere cuprinde: un Preambul, șapte Titluri, Anexe și Protocoale. Preambulul Acordului recunoaște aspirațiile europene ale Republicii Moldova, precum și faptul că Republica Moldova, ca țară europeană, are o istorie și valori comune cu statele-membre ale

UE și se angajează să pună în aplicare și să promoveze aceste valori care inspiră Republicii Moldova la alegerea sa europeană. Obiectivele asocierii se axează pe promovarea unei apropieri etapizate între Republica Moldova și UE, pe baza valorilor comune, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova la politicile, programele și agențiile Uniunii Europene.

Consolidarea cadrului pentru un dialog politic consolidat, promovarea, menținerea și consolidarea păcii și a stabilității atât la nivel regional, precum și pe plan internațional, stabilirea condițiilor pentru consolidarea relațiilor economice și comerciale care să conducă la integrarea economică treptată a Republicii Moldova pe piața internă a UE în domeniile convenite, intensificarea cooperării în domeniul justiției, libertății și securității în vederea consolidării statului de drept, a respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și crearea condițiilor pentru o cooperare tot mai strânsă în alte domenii de interes comun. Titlul I definește principiile generale ale cooperării între Părți, printre care: respectarea principiilor democratice, drepturilor omului, libertăților fundamentale și statului de drept; respectarea principiului suveranității și integrității teritoriale a statelor, inviolabilitatea frontierelor și independența; promovarea principiilor economiei de piață, buna guvernare, lupta cu corupția și crima organizată; promovarea dezvoltării durabile. Titlul II se referă la dialogul politic, reforme și cooperare în domeniul politicii externe și de securitate. Titlul III se referă la aspecte ce țin de spațiul de libertate, securitate și justiție, și presupune consolidarea cooperării polițienești în domenii ca migrația și azilul, gestionarea frontierelor, protecția datelor cu caracter personal, circulația persoanelor, combaterea criminalității organizate ș.a. Titlul IV reglementează cooperarea economică și alte tipuri de cooperare sectorială, precum, reforma administrației publice; dreptul societăților comerciale, contabilitate și audit; ocuparea forței de muncă, politica socială, egalitatea de șanse; protecția consumatorilor; politica bugetară și de audit extern; agricultura; dezvoltarea rurală; transportul; mediul înconjurător; sănătatea publică; protecția civilă; cooperarea în domeniul energetic ș.a. Titlul V stabilește aspecte privind cooperarea comercială, inclusiv accesul pe piața al bunurilor, eliminarea taxelor vamale, regimul vamal, comerțul cu servicii, circulația capitalurilor etc. Titlul VI se referă la asistența financiară. Titlul VII conține prevederi referitoare la aspecte instituționale.

În esență, AA însumează o serie de angajamente pe care Republica Moldova și Uniunea Europeană și le-au asumat cu scopul de a aprofunda și întări legăturile existente. Astfel, pentru a asigura îndeplinirea acestor angajamente, prin Acord părțile au consemnat să stabilească un mecanism instituțional de monitorizare a implementării, dar și luare a deciziilor asupra aspectelor ce cad sub incidența prevederilor Acordului [2, p. 10-11].

Astfel, principalele obiective instituite în AA între Uniunea Europeană pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte sunt:

(a) să promoveze asocierea politică și integrarea economică între părți, pe baza unor valori comune și a unor legături strânse, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova la politicile, programele și agențiile UE;

(b) să consolideze cadrul pentru un dialog politic consolidat în toate domeniile de interes reciproc, care să permită dezvoltarea unor relații politice strânse între părți;

(c) să contribuie la consolidarea democrației și la stabilitatea politică, economică și instituțională în Republica Moldova;

(d) să promoveze, să mențină și să consolideze pacea și stabilitatea în regiune și în lume, inclusiv prin unirea eforturilor în vederea eliminării surselor de tensiune, prin îmbunătățirea securității frontierelor, prin promovarea cooperării transfrontaliere și a bunelor relații de vecinătate;

(e) să sprijine și să intensifice cooperarea în spațiul de libertate, securitate și justiție, cu scopul de a consolida statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și în ceea ce privește mobilitatea și contactele interpersonale;

(f) să susțină eforturile Republicii Moldova care vizează dezvoltarea potențialului său economic prin intermediul unei cooperări internaționale, precum și prin intermediul apropierii legislației sale de cea a UE;

(g) să creeze condiții prielnice pentru îmbunătățirea relațiilor economice și comerciale, obiectivul final fiind integrarea treptată a Republicii Moldova în cadrul pieței interne a UE, astfel cum se prevede în prezentul acord, inclusiv prin instituirea unei zone de liber schimb complex și cuprinzător, ceea ce va permite realizarea unei apropieri legislative și a liberalizării accesului la piață cu implicații majore, în conformitate cu drepturile și obligațiile care decurg din statutul de membre ale OMC al părților și cu aplicarea transparentă a acestor drepturi și obligații, precum și

(h) să creeze condiții prielnice pentru o cooperare tot mai strânsă în alte domenii de interes reciproc [1].

Un alt pas care fortifică relațiile dintre Republica Moldova și UE în perioada post Vilnius este liberalizarea regimului de vize pentru cetățenii RM începând cu 28 aprilie 2014. Astfel, prin modificarea Regulamentului UE nr. 539/2001 privind abolirea obligației de viză pentru călătoriile de scurtă durată pentru cetățenii RM posesori ai pașaportului biometric în spațiul Schengen, cetățenii țării au posibilitatea de a circula liber pe teritoriul UE. Acest lucru a fost posibil prin asigurarea implementării condiționalităților Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize oferit Republicii Moldova la 24 ianuarie 2011, în cadrul Dialogului RM-UE privind liberalizarea regimului de vize (lansat la 15 iunie 2010).

În vederea implementării condiționalităților Planului respectiv, a fost creat Grupul de lucru privind coordonarea procesului de liberalizare a regimului de vize cu Uniunea Europeană și aprobat Programul Național de implementare a Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize (martie 2011) și Măsurile Adiționale ale Programului Național de implementare a Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize (februarie 2012).

Dialogul RM-UE privind liberalizarea regimului de vize a fost structurat conform celor 4 blocuri în două etape: prima - vizează consolidarea cadrului juridic, iar a doua - implementarea activităților formulate în Plan. Către finele primului an în spațiul Schengen au călătorit 241 415 cetățeni moldoveni, deținători de pașapoarte biometrice, către finele celui de-al doilea an – 577 058, iar către finele anului trei – 982 764. În același timp, potrivit Agenției Europene pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (Frontex), s-au înregistrat doar aproximativ 0,3% de refuzuri de intrare și 0,5% de cazuri de ședere ilegală. Astfel, cetățenii moldoveni au avut și continue să aibă o atitudine responsabilă față de această libertate. Posibilitatea de a călători fără vize este deschisă pentru toți 1 824 806 deținători de pașapoarte biometrice, inclusiv pentru cei din regiunea transnistreană (125 106) [3].

Comisia Europeană a prezentat la 20 decembrie 2017 un raport Parlamentului European și Consiliului European despre funcționarea regimului liberalizat de vize în țările Parteneriatului Estic. Potrivit documentului, Comisia a constatat că Republica Moldova trebuie nu doar să continue implementarea reformelor, dar și să întreprindă anumite acțiuni imediate în acest sens, precum adoptarea unei legislații noi cu privire la combaterea spălării banilor.

Dintre cele trei țări din Vecinătatea Europeană cu regim liberalizat de vize pentru spațiul Schengen, situația în Moldova este cea mai îngrijorătoare, prezentând un declin evident în ce privește aproape toate angajamentele importante. Refuzul intrărilor a crescut cu 71%, șederile ilegale în UE au crescut cu 89%, iar solicitările de azil de către cetățenii moldoveni aproape că s-au dublat față de 2015. În același timp, rata de acceptare a solicitărilor de azil a căzut de la 11% la 2%, se spune în raport. Totodată, de la ridicarea vizelor din aprilie 2014, peste 980 de mii de moldoveni au efectuat în total 2,7 milioane de călătorii spre UE. Tendința ascendentă de refuzuri de a intra în zona Schengen, care a fost prezentă de-a lungul întregii perioade, s-a intensificat în prima jumătate a anului 2017. Numărul de moldoveni cu ședere ilegală a crescut de la 2245 în 2015 la 7660 în 2016 și a crescut cu încă 40% în primele șase luni ale anului 2017. De asemenea, în raport se menționează despre amânări serioase și intervenții politice în domenii ca anticorupția și prevenirea spălării banilor, măsuri cerute de mecanismul de liberalizare a vizelor. Comisia Europeană atenționează că lipsa progresului în aceste domenii pune sub semnul întrebării existența regimului liberalizat de vize cu UE [4].

Uniunea Europeană poate să revadă regimul fără vize pentru cetățenii moldoveni în caz de nerespectare a obligațiilor legate de lupta împotriva corupției și spălării banilor. Pentru prima dată după liberalizarea regimului de vize a fost inclusă o reamintire a acestor condiții în proiectul Parlamentului European privind implementarea Acordului de asociere a Republicii Moldova cu UE. O avertizare a posibilei suspendări a regimului fără vize pentru Moldova este din cauza neîndeplinirii obligațiilor și anume: unul dintre cele patru „răspunsuri” ale parlamentarilor europeni cu referire la dezvoltarea situației democratice din Moldova. În același paragraf se menționează condițiile în care Acordul de Asociere al Republicii Moldova cu UE poate fi suspendat.

De asemenea, într-un punct din proiectul publicat pe site-ul Parlamentului European se menționează că asistența macrofinanciară va fi deblocată numai după alegerile parlamentare ce vor avea loc în luna februarie 2019, cu condiția ca acestea să aibă loc în conformitate cu standardele la nivel internațional și să fie evaluate de organe internaționale specializate. Toate programele de sprijin pe care UE le oferă Republicii Moldova vor rămâne, de asemenea, blocate până la „progresele semnificative în domeniul standardelor democratice”. În același timp, Parlamentul European intenționează să continue să acorde sprijin financiar societății civile din Moldova, mass-media independente, sectorului privat și autorităților locale. În proiectul de raport, deputații europeni amintesc că aderarea la principiile

democratice reprezintă baza Acordului de Asociere, iar încălcarea acestei obligații poate conduce la suspendarea drepturilor pe care le implică acordul. Inclusiv drepturile cetățenilor Republicii Moldova asupra regimului fără vize cu UE. Parlamentul European intenționează să ia toate aceste măsuri ca răspuns la anularea rezultatelor alegerilor locale din Chișinău, lipsa justiției independente, a cazurilor motivate politic împotriva opoziției, a avocaților și a activiștilor pentru drepturile omului, presiunea asupra jurnaliștilor și monopolizarea mass-media. În ceea ce privește regimul fără vize pentru cetățenii moldoveni, în decembrie 2017, Comisia Europeană a elaborat un raport de monitorizare a modului în care țările cu regim fără vize cu UE își îndeplinesc obligațiile de liberalizare a vizelor. Potrivit documentului, Moldova a avut nevoie de măsuri urgente pentru a asigura o luptă durabilă împotriva corupției și a spălării banilor, pentru a continua să beneficieze de regimul fără vize cu Uniunea Europeană. Ulterior, Ministerul Afacerilor Externe a menționat că Moldova își îndeplinește în totalitate obligațiile, însă autoritățile moldovenești sunt dispuse să asculte recomandările [5].

Relațiile moldo-europene din perioada post-Vilnius 2013 reprezintă o perioadă marcată de așteptări, transformări, succese, dar și presiuni, dezamăgiri, blocaje. Acordul de Asociere și cel de Liber Schimb au adus o calitate superioară în relațiile de cooperare. Aceasta a dat și posibilitatea de a atinge scopul și obiectivele relațiilor moldo-europene în asocierea politică și integrarea economică.

În acești ani de implementare a Acordului de Asociere constatăm o creștere în cooperarea comercial-economică. Astfel, 70% din exporturile Republicii Moldova ajung pe piața europeană unde produsele moldovenești și-au găsit mulți consumatori. Au crescut exporturile și investițiile UE în Republica Moldova în sectorul agroalimentar, care de fapt este cel mai mare beneficiar. Astfel, Acordul de Liber Schimb a adus bugetului Republicii Moldova 7 miliarde lei. De asemenea, pe parcursul acestei perioade au fost create mai mult de 15 mii de locuri de muncă, fiind susținute peste 5000 de firme. În același timp, Republica Moldova a primit suport pentru întărirea structurilor de stat și a instituțiilor care se ocupă de certificare, de business. Aceasta înseamnă că standardele din Republica Moldova se vor racorda la cele din UE.

Analizând însă dinamica relațiilor Republica Moldova-UE, putem reliefa și unele carențe. Până în prezent nu este observat un progres în implementarea Acordului, în special în domeniile ce vizează democrația, statul de drept, justiția. Acest lucru s-a evidențiat în mai multe momente, începând cu lipsa de voință în investigația fraudei bancare [6]. Astfel, deși relațiile moldo-europene din ultimii șapte ani au avut un caracter sinusoidal, totuși cele mai mari realizări ale Republicii Moldova au fost semnarea Acordului de Asociere și a Acordului privind liberalizarea regimului de vize. De asemenea, Uniunea Europeană rămâne a fi unul dintre principalii parteneri economici ale statului.

BIBLIOGRAFIE

1. Acord de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a energiei atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. În: <https://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>
2. Creangă I., Bostan O. Beneficiile Acordului de Asociere UE-RM. În: http://www.viitorul.org/files/library/4946294_md_ghid_ue_final_.pdf
3. Dialogul RM-UE privind liberalizarea regimului de vize. În: <https://www.mfa.gov.md/ro/content/dialogul-rm-ue-privind-liberalizarea-regimului-de-vize>
4. Moldova la un pas să piardă regimul liber de vize cu UE? În: <http://a-tv.md/index.php?newsid=39618>
5. Parlamentul European preîntâmpină! Moldova riscă să piardă regimul liber de vize. În: <https://noi.md/societate/parlamentul-european-avertizeaza-moldova-risca-sa-piarda-regimul-liber-de-vize-cu-ue>
6. UE și Republica Moldova la cinci ani de asociere - o relație seismică în centrul Europei. În: <https://www.dw.com/ro/ue-%C8%99i-republica-moldova-la-cinci-ani-de-asociere-o-rela%C8%99Bie-seismic%C4%83-%C3%AEn-centrul-europei/a-49865425>
7. Vector european. Conferința internațională științifico-practică „Abordări europene în cercetare și inovare” 9-12 octombrie 2014. În: <https://usem.md/md/news/15>